

Ohjaavia asiakirjoja

Raisa Cacciatore

YK Lapsen oikeuksien sopimus 1989

- Perusoikeuksien, terveyden, koulutuksen, tasa-arvon ja turvan takaaminen jokaiselle lapselle.
- Oikeus saada omaan terveyteen liittyvää tietoa.
- Lapsen näkökulman kunnioittaminen: Lasten mielipiteet ja tarpeet on otettava huomioon.

YK Lapsen oikeuksien sopimus 1989

13. artikla:

Lapsella on oikeus ilmaista vapaasti mielipiteensä sekä hakea, vastaanottaa ja levittää kaikenlaisia tietoja ja ajatuksia.

19. artikla:

Valtioilla on velvollisuus ryhtyä koulutuksellisiin toimiin suojellakseen lasta muun muassa seksuaaliselta hyväksikäytöltä.

WHO:n Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa

- Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhoitoalan viranomaisille ja asiantuntijoille
- Osa 1: Tausta ja tarkoitus;
- Osa 2: Seksuaalikasvatustaulukko; Miksi seksuaalikasvatus pitäisi aloittaa ennen neljän vuoden ikää?

6–9	Tiedot Lapselle on kerrottava	Taidot Lapsi on opetettava	Asenteet Lasta on autettava
Ihmissuhteet ja elämäntyylit	- erilaisista rakkauteen, ystävyyteen yms. perustavista suhteista - erilaisista perhesuhteista - avioliitosta, avioerosta; avoliitosta	- ilmaisemaan itseään ihmissuhteissaan - tekemään kompromisseja, osoittamaan suvaitsevaisuutta ja empatiaa - luomaan sosiaalisia kontakteja ja ystävystymään	- hyväksymään sitoutumisen, vastuun ja rehellisyyden ihmissuhteiden perustaksi - kunnioittamaan muita - hyväksymään erilaisuutta
Seksuaalisuus, terveys ja hyvinvointi	- seksuaalisuuden myönteisestä vaikutuksesta terveyteen ja hyvinvointiin - seksuaalisuuteen liittyvistä sairauksista - sukupuolisesta väkivallasta ja aggressiosta - situa, mistä saa apua	- asettamaan rajoja - luottamaan vaistoihinsa ja noudattamaan kolmivaiheista menetelmää (sano ei, lähe pois, puhu jollekulle, johon luotat)	- tuntemaan vastuuta omasta terveydestään ja hyvinvoinnistaan - tiedostamaan vaihtoehtoja ja mahdollisuudet - tiedostamaan riskit
Seksuaalisuus ja oikeudet	- oikeudesta itsensä ilmaisemiseen - lasten seksuaalioikeuksista (tiedonsaanti, seksuaalikasvatus, ruumiillinen koskemattomuus) - hyväksikäyttöä	- pyytämään apua ja tietoa - kääntymään ongelmatilanteissa jonkun luotettavan henkilön puoleen - nimeämään oikeutensa - ilmaisemaan tarpeita ja	- tuntemaan vastuuta itseltään ja muista - tiedostamaan oikeutensa ja vaihtoehtonsa

Normit ja tavat

Oikeudet

Keho ja kehitys

Tunteet

Lisääntyminen

Hyvinvointi ja terveys

Läheisyys, hyväolo ja itsetunto

Ympäristö ja muut ihmiset

Ohjaavia asiakirjoja / Raisa Cacciatore

0-4 vuotiaat
4-6 vuotiaat
6-9 vuotiaat
9-12 vuotiaat
12-15 vuotiaat
> 15 vuotiaat

Euroopan lapsiasiainvaltuutettujen (ENOC) lausunto 2017

”Kokonaisvaltainen ihmissuhde- ja seksuaalikasvatus: Lasten oikeus saada tietoa”

- Suositus: pakollinen seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien!

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen päätös 2018 (ECHR 021)

Lapsilla on oikeus valtiolliseen seksuaalikasvatukseen vaikka vanhemmat kieltäisi

Perustelut:

Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on

- **Ehkäistä seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. Nämä ovat todellisia uhkia lasten terveydelle ja kaikenikäisiä lapsia pitää suojata.**
- **Valmistaa lasta sosiaaliseen todellisuuteen. Oikeuttaa hyvin nuorten lasten seksuaalikasvatuksen varhaiskasvatuksesta ja päivähoidosta lähtien.**

Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014–2020 THL

- Seksuaalikasvatus sisältyy kasvatus- ja opetustoimintaan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen sekä aikuisväestön palveluihin.
- Virallisen seksuaalikasvatuksen, jota annetaan esimerkiksi varhaiskasvatuksessa ja kouluissa, tulee olla lapsen oikeuksia ja moninaisuutta kunnioittavaa.
- Seksuaalikasvatus sisältyy kasvatus- ja opetustoimintaan varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen sekä aikuisväestön palveluihin.
- Seksuaalikasvatuksen aikataulujen, sisältöjen suunnittelun ja toteutuksen tulisi perustua WHO:n standardeihin, joiden mukaan opetus alkaa vastasyntyneestä.
- Alle kouluikäisten ja alakoululaisten seksuaalikasvatuksen tulee luoda pohjaa hyvälle itsetunnolle ja ihmissuhteille sekä toisten ihmisten kunnioittamiselle

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAN PERUSTEET 2016 ja 2018 Velvoittava, normi

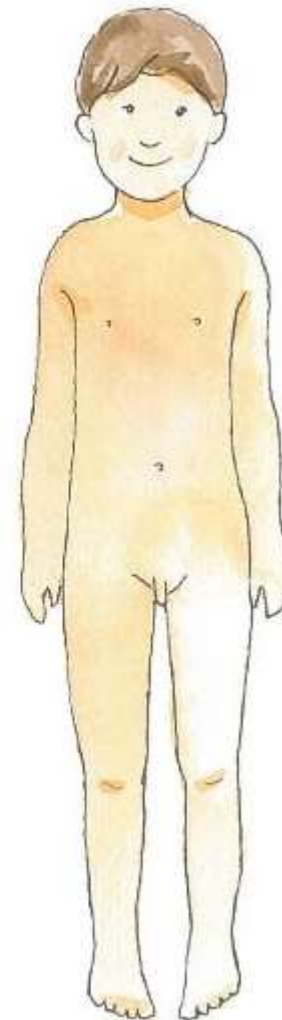
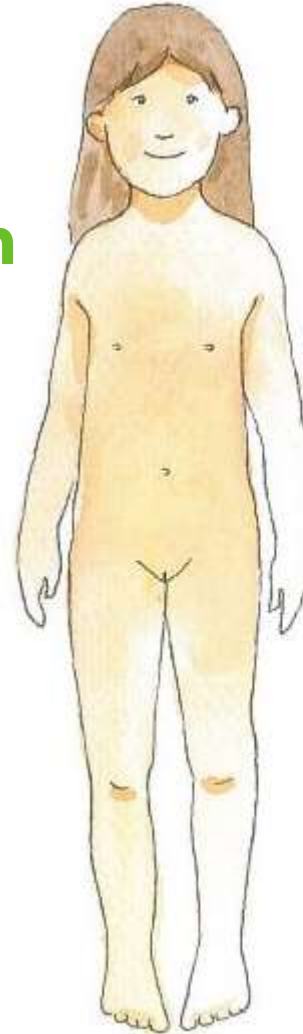

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

**”Lapsia ohjataan
kunnioittamaan ja suojelemaan
omaa ja toisten kehoa.”**

**”Turvallisuuden edistämiseen
kuuluu myös
turvallisuuskasvatus.”**

→ lapsen oikeus kehotaitoihin ja
turvataitoihin.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

”Varhaiskasvatuksen tehtävänä on kehittää lasten kehontuntemusta ja – hallintaa.”

”Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työistetään yhdessä.”

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

”Lapsella on oikeus ilmaista itseään,
mielipiteitään ja ajatuksiaan sekä tulla
ymmärretyksi niillä ilmaisun keinoilla, joita
hänellä on.”

→ Myös jos hän ilmaisee seksuaalisuutta

”Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen,
huolenpitoon ja kannustavaan palautteeseen.”

→ Myös jos hän kysyy ’vaikeita’ tai toimii
sukupuolelle epätyypillisesti

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

**”Lapsia rohkaistaan kysymään,
ja lasten kysymyksiin
vastataan.”**

**→ myös kun lapsi kysyy raskaudesta,
lisääntymisestä, mistä vauvat tulee,
seksistä.**

**→ Aikuisten tulee osata vastata.
(normi)**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

”Lapsella on oikeus saada tietoa monipuolisesti, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita.”

→ oikeus iänmukaiseen kasvatukseen:
kehotunnekasvatus.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

**”Varhaiskasvatus on
sukupuolisensitiivistä.
Henkilöstö rohkaisee lapsia
tekemään valintoja ilman
sukupuoleen tai muihin
henkilöön liittyviin seikkoihin
sidottuja stereotyyppisiä
rooleja ja ennakko-odotuksia.”**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

**”Tavoitteena on edistää
sukupuolten tasa-arvoa sekä
antaa valmiuksia ymmärtää ja
kunnioittaa yleistä
kulttuuriperinnettä sekä kunkin
kielellistä, kulttuurista,
uskonnollista ja
katsomuksellista taustaa.”**

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

”Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdyksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä yhteisönsä jäsenenä.”

→ myös kun lapsi ilmentää seksuaalisuuttaan sanoin, teoin ja leikein.

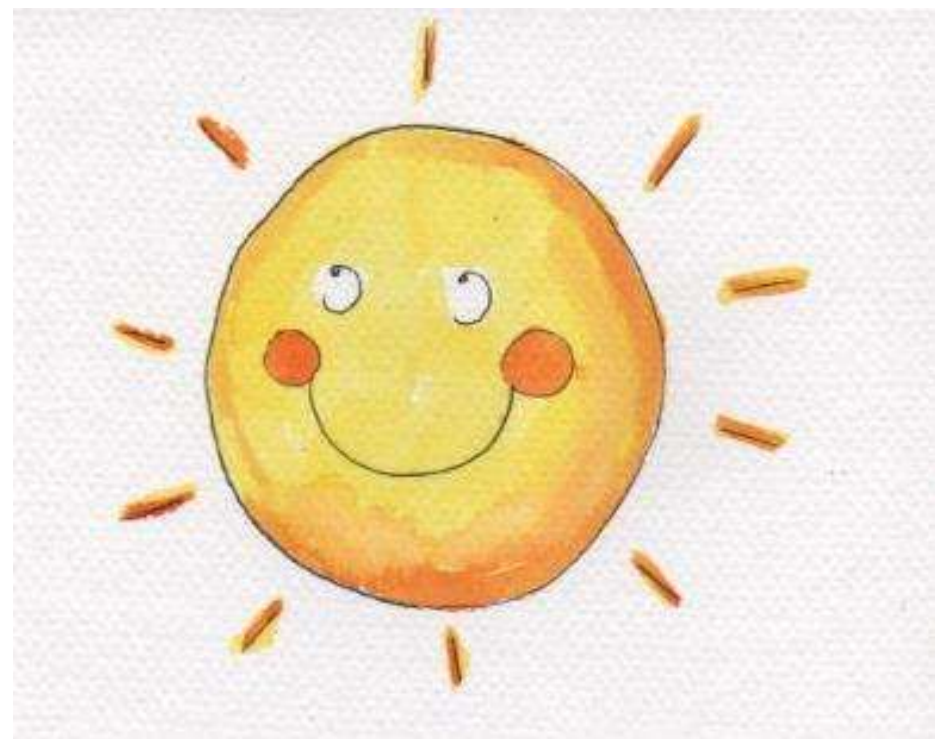

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

”Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin ja turvallisuuteen liittyviä taitoja.”

Kaksivuotisen esiopetuksen **kokeilun** opetussuunnitelman perusteet 2021:

”Esiopetuksessa ohjataan myönteiseen kehoitsetuntoon ja kehonkuvaan. Lasten ikätasoisia uteliaisuutta seksuaalisuuteen ja kehoon ohjataan kunnioittavasti.”

EOPS

”Lapset saavat tietoa oikeudestaan turvalliseen elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen.”

”Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä, toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttönä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista.”

”Tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja.”

→ ikätasoon sopivat tiedot ja taidot

1.-2.lk OPS

”...oppilaalle muodostuu ymmärrys ihmisen kehon osista ja elintoiminnoista sekä elämäntavasta ja oman ikäkauden kasvusta ja kehityksestä pääpiirteissään.”

”Ohjata oppilasta pohtimaan kasvua ja kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia tukevia tekijöitä sekä elämän perusedellytyksiä.”

→ kuten syntymä ja hedelmöittyminen

Vetoomus 9.10.2019: Lasten seksuaalikasvatus

- Sisällytetään osaksi valtakunnallista, varhaiskasvatussuunnitelman perusteita.
- Oman kehoitsetunnon ja kehonkuvan haltuunottoa.
- Varhaiskasvatuksen henkilöstöllä olisi maan laajuisesti koulutusta, riittävät tiedot lasten seksuaalikehityksestä.
- Veimme vetoomuksen helmikuussa 2020 opetusministeri Li Anderssonille

Vetoomuksen 9.10.2019 allekirjoittaneet tahot:

Väestöliitto

Eija Koivuranta, toimitusjohtaja

Lasten ja nuorten oikeuspsykologian yksikkö, HUS

Julia Korkman, oikeuspsykologian dosentti

Barnahus-hanke, THL

Taina Laajasalo, johtava asiantuntija

HUS

Leena Repokari, Lastenpsykiatrian linjajohtaja

Suomen lähi- ja perushoitajien liitto

Silja Paavola, puheenjohtaja

Lastentarhanopettajien liitto

Anitta Pakanen, puheenjohtaja

Kehitysvammaliitto

Marianna Ohtonen, toiminnanjohtaja

SamiSoster

Ristenrauna Magga, toiminnanjohtaja

Lanzaroten sopimus 2011

<https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2011/20110088>

- EN yleissopimus
- Lapsiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän ja väkivallan vastainen työ.
- Edellyttää, että valtiot ryhtyvät tarvittaviin lainsäädäntö- ja muihin toimenpiteisiin.
- Keskeinen ennalta ehkäisevän työn muoto on lasten ikätasoinen seksuaalikasvatus, jossa lapset oppivat myös turvataitoja. Seksuaalikasvatuksen on alettava jo varhaiskasvatuksessa ja jatkuttava koulussa ja toisella asteella.
- Hyvä ikätasoinen seksuaalikasvatus vähentää seksuaalisen väkivallan käyttöä sekä auttaa suojautumaan siltä.
- **25.3.2019 Kannanotto:** ”Suomeen tarvitaan suunnitelma lapsiin kohdistuvan seksuaalisen väkivallan torjuntaan”.

1) Lastensuojelun Keskusliitto, 2) MLL, 3) Pelastakaa Lapset, 4) Vanhempainliitto, 5) Ensi- ja turvakotien liitto, 6) Väestöliitto.

Väkivallaton lapsuus

Toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN JULKAISUJA 2019:27

Väkivallaton lapsuus

Toimenpidesuunnitelma
lapsiin kohdistuvan väkivallan
ehkäisystä 2020–2025 Osa II

Tavoite 3: Taata kaikille lapsille ja nuorille tasa-arvoisesti turvallinen seksuaalikehitys

Toimenpiteet	Perusteet	Vastuutahot ja toimijat
Toimenpide 3. Sisällytetään velvoite lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen seksuaalikasvatuksesta kansallisiin ohjeisiin (Vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS-perusteet) huomioiden erityisesti nk. haavoittuvat ryhmät (ks. luku 13).	Kansalliset vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS perusteet mahdollistavat seksuaalikasvatuksen varhaiskasvatuksessa ja esi- ja perusopetuksessa, mutta ne eivät sisällä yksilöitynä nimettynä velvoitteena seksuaalikasvatusta.	OPH, OKM
Mittarit: Vuoteen 2025 mennessä Vasu- ja esi- ja perusopetuksen OPS perusteissa on sisällytetty nimettynä yksilöitynä velvoitteena lapsen ikä- ja kehitystaso huomioon ottaen seksuaalikasvatus.		

Toimenpiteet	Perusteet	Vastuutahot ja toimijat
Toimenpide 4. Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstön tietoja ja taitoja ikätasoisesta turvataito- ja seksuaalikasvatuksesta lisätään täydennyskoulutuksen avulla. Huomioidaan erityisesti nk. haavoittuvassa asemassa olevien lasten ja nuorten erityistarpeet.	Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret kokevat muita enemmän erilaista syrjintää, häirintää ja väkivaltaa. He jäävät herkästi muille annettavan turvataitokasvatuksen, neuvonnan ja tuen ulkopuolelle ja heidän voi olla erityisen vaikea tunnistaa kokemaansa väkivaltaa (ks. myös luku 13).	OPH, OKM Korkeakoulut ja ammatilliset oppilaitokset Ammattiliitot
Mittari: Varhaiskasvatuksen ja esi- ja perusopetuksen henkilöstölle on järjestetty täydennyskoulutusta ikätasoisesta turvataito- ja seksuaalikasvatuksesta vuosina 2020–2025.		

AJANKOHTAISTA ▼

AIHEET ▼

PALVELUT JA
ASIOINTI ▼

TUTKIMUS JA
KEHITTÄMINEN ▼

TILASTOT JA DATA ▼

JUI

LASTENNEUVOLAKÄSIKIRJA

Määräaikaisten terveystarkastukset

Terveystarkastusten menetelmät

Imetys

KÄSIKIRJAT > LASTENNEUVOLAKÄSIKIRJA > YHTEYSTIEDOT > LASTENNEUVOLAKÄSIKIRJA LYHYESTI

LASTENNEUVOLAKÄSIKIRJA

Lastenneuvolakäsikirja lyhyesti

Väestöliiton suositus kuntien vasun tueksi

Jo 45% Suomen alle kouluikäisistä lapsista saa kunnan varhaiskasvatuksessa ikätasoisista lasten kehotunnekasvatusta.

Alueelliset vasut velvoittavat:

Alavieska, Espoo, Helsinki, Iitti, Kaarina, Kajaani, Kauhajoki, Kurikka, Lempäälä, Liperi, Nokia, Oulu, Parikkala, Pirkkala, Porvoo, Pyhtää, Rautjärvi, Riihimäki, Rovaniemi, Tampere, Turku, Vantaa, Vesilahti, Ylöjärvi

**KEHOTUNNEKASVATUS
MUKAAN KUNNAN
VASUUN!**

**→ ammattilaisten
koulutus
→ lapsille ikätasoinen
kehotunnekasvatus**

Lapsen seksuaalioikeudet

- Tärkeintä on saada kehittyä omanlaiseensa seksuaalisuuteen
 - omassa tahdissa ja häiritsemättä
 - tuettuna ja suojattuna
- Jokaisella on oikeus kokea olevansa sellaisenaan hyvä ja arvokas

